МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ПАНЬКОВА Тетяна Вікторівна

УДК 81’367’335:811.111

ПОЛІПРЕДИКАТИВНІ СКЛАДНОПІДРЯДНІ РЕЧЕННЯ: СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ І КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТИ

(на матеріалі англомовної художньої прози)

Спеціальність 10.02.04 – германські мови

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата філологічних наук

Львів – 2019

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі англійської філології ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
БИСТРОВ Яків Володимирович,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника,
завідувач кафедри англійської філології

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
МОРОЗОВА Ірина Борисівна,
Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова,
професор кафедри граматики англійської мови

кандидат філологічних наук, доцент
КАРАМИШЕВА Ірина Дамірівна,
Національний університет «Львівська політехніка»,
доцент кафедри прикладної лінгвістики
Інституту комп'ютерних наук
та інформаційних технологій

Захист відбудеться «26» грудня 2019 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.051.15 у Львівському національному університеті імені Івана Франка (79000, м. Львів, вул. Університетська, 1, факультет іноземних мов, ауд. 405).

З дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79601, м. Львів, вул. Драгоманова, 5.

Автореферат розіслано «26» листопада 2019 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат філологічних наук, **О. В. Татаровська**
доцент

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Сучасний стан лінгвістичних розвідок характеризується спрямованістю уваги мовознавців до проблеми функціонування мовних систем. Значних успіхів досягнуто у вивченні питань, пов'язаних із природою речення та його конституентів. Антропоцентричний вектор сучасних досліджень із лінгвістики зумовив інтерес до вивчення речення з погляду не лише його структури і семантики, а й сприйняття повідомлюваного, що безпосередньо пов'язано з виконанням комунікативного наміру мовця.

Дисертація присвячена дослідженню поліпредикативного складнопідрядного речення (далі – ППСПР), що вже вивчалося у структурно-семантичному (В. А. Бєлошапкова, Ю. П. Бойко, Р. ван Валін-мол., Г. А. Вейхман, Ж. Верстрет, І. Р. Вихованець, Г. Ф. Гаврилова, Т. М. Гапонова, А. П. Загнітко, Р. Зандворт, Г. Ф. Калашникова, Т. А. Колосова, І. Носек, О. В. Падучева, Г. П. Перепеченко, О. М. Полікарпов, Г. П. Уханов, Р. О. Христіанінова, М. І. Черемісіна, К. Ф. Шульжук та ін.) та функціональному (В. М. Абашина, О. В. Бондарко, Г. О. Золотова, О. О. Крилова, Дж. Ліч, К. І. Ракова, Дж. Серль, Н. О. Слюсарєва та ін.) аспектах сучасного синтаксису.

Водночас наукові розвідки мовознавців значною мірою присвячені описові структурно-семантичної організації ППСПР в англійській мові. Особливості ж функціонування ППСПР як комунікативних одиниць, дослідження їх прагматичних особливостей, а також специфіка генерування залежних компонентів і виокремлення у них рівнів членування не отримали окремого ґрунтовного аналізу в структурній і комунікативно-прагматичній парадигмах сучасної лінгвістики.

Отже, **актуальність** теми дослідження зумовлена:

– антропоцентричною спрямованістю сучасних мовознавчих студій на комплексний аналіз складних синтаксичних конструкцій;

– відсутністю загальнотеоретичних робіт, присвячених дослідженню специфіки семантичних і синкретичних відношень у структурі ППСПР в англомовній художній прозі, а також аналізу досліджуваних конструкцій у світлі генеративної граматики англійської мови;

– потребою у висвітленні комунікативної організації та іллокутивного потенціалу комплексних мовленнєвих актів (далі – КлМА) за участю ППСПР в англомовній художній прозі.

Зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано згідно з планом наукових робіт кафедри англійської філології ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» в рамках комплексної кафедральної науково-дослідної теми «Концептуальна та мовна картини світу» (номер державної реєстрації 0113U001963). Тема роботи затверджена (протокол № 10 від 26.05.2009 р.) і уточнена (протокол № 2 від 26.02.2019 року) на засіданні Вченої ради ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Метою роботи є виявлення і комплексний аналіз структурно-семантичних і комунікативно-прагматичних особливостей ППСПР в англомовній художній прозі.

Досягнення зазначеної мети передбачає виконання таких **завдань**:

– уточнити поняттєві межі явища поліпредикативності;

– здійснити аналітико-критичний огляд дослідження ППСПР та сформувати методику його дослідження;

– з'ясувати особливості рівнів членування у ППСПР та описати досліджувані синтаксичні конструкції за способом генерування і типом зв'язку залежних компонентів;

– розкрити специфіку семантичних і синкретичних відношень у ППСПР;

– визначити роль моделей актуального членування (далі – АЧ) ППСПР в англомовній художній прозі й встановити їх комунікативні типи;

– висвітлити іллокутивний потенціал мовленнєвих актів за участю ППСПР в англомовній художній прозі.

Об'єктом дослідження є ППСПР в англомовній художній прозі.

Предмет дослідження – структурно-семантичний та комунікативно-прагматичний аспекти ППСПР в англомовній художній прозі.

Матеріалом дослідження слугують 3180 ППСПР, виокремлені методом суцільної вибірки з текстів англомовної художньої прози XIX – початку XXI століть загальним обсягом близько 8600 друкованих сторінок.

Характер мовного матеріалу, комплексний напрям дослідження, його мета, а також визначені завдання зумовили застосування низки **методів і прийомів**. Такими є насамперед *загальнонаукові методи*: аналіз і синтез, індукція і дедукція, спостереження й опис, моделювання.

Спеціальні лінгвістичні методи аналізу ґрунтувалися на засадах структурно-семантичного й комунікативно-прагматичного підходів до вивчення ППСПР.

Метод структурно-семантичного моделювання використано для дослідження базових моделей ППСПР за типом зв'язку залежних компонентів й рівнями членування. *Аналіз безпосередніх складників* застосовано з метою з'ясування аранжування конституентів ППСПР, а *методику валентнісного аналізу* – для встановлення особливостей генерування залежних компонентів у ППСПР. *Семантичний аналіз* застосовано для вивчення семантичних і синкретичних відношень у ППСПР. *Функціональний аналіз* залучено з метою встановлення рівнів членування у ППСПР. *Контекстуальний аналіз* застосовано для з'ясування специфіки тема-рематичної організації ППСПР. *Функційно-прагматичний аналіз* уможливив розкриття іллокутивного потенціалу КлМА за участю ППСПР. *Методику інтент-аналізу* залучено для визначення актомовленнєвої реалізації ППСПР в англомовній художній прозі й з'ясування іллокутивних функцій складників КлМА. За допомогою *процедури кількісних підрахунків* здійснено кількісний аналіз типів мовленнєвих актів за участю ППСПР, базових моделей їх АЧ й комунікативних типів, а також моделей ППСПР за рівнями членування й типом зв'язку залежних компонентів.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в ній *уперше* здійснено комплексне дослідження ППСПР в англомовній художній прозі з боку його структурно-семантичної організації та комунікативно-прагматичної специфіки. У дисертації *уточнено* поняття поліпредикативності, а також *по-новому* описано

ППСПР за типом синтаксичного зв'язку, способом генерування й рівнями членування компонентів. У роботі *вперше* розроблено моделі АЧ ППСПР й досліджено його комунікативні типи, а також *уперше* висвітлено іллокутивний потенціал мовленнєвих актів за участю ППСПР в англомовній художній прозі.

На захист виносяться такі положення:

1. ППСПР – це конструкція, що містить три і більше поєднані підрядним зв'язком предикативні одиниці з неоднаковими типами семантико-синтаксичних відношень. Обов'язковою формально-граматичною і семантичною ознакою ППСПР є поліпредикативність, яка виражає відношення повідомлюваного до дійсності у кожній предикативній частині конструкції, і формує таке речення як цілісну комунікативну одиницю, котра репрезентує один акт комунікації.

2. У контексті генеративної граматики ППСПР в англійській мові – це флективна фразова категорія, яка містить три і більше вкладених один в одного безпосередніх складники, котрі знаходять синтаксичне вираження за кількістю аргументів і ад'юнктів у суб'єктно-предикатній структурі головного речення. Це конструкції із сентенційними актантами, сирконстантами, ад'юнктами та їх поєднаннями.

3. У ППСПР поєднуються однорідна, неоднорідна й послідовна підрядність, у результаті чого утворюється 7 базових моделей, і виокремлюються зовнішній та внутрішній(і) рівні членування. Поява внутрішніх рівнів є результатом поглиблення синтаксичної перспективи ППСПР.

4. Семантичні відношення у структурі ППСПР встановлюються між головною або залежною предикативною одиницею, біпредикативним складнопідрядним реченням і структурно-смисловою єдністю частин, котрі знаходяться у підрядних відношеннях. Синкретичні відношення між семантико-синтаксичними типами ППСПР висвітлюються у формально-граматичному й семантико-синтаксичному аспектах.

5. ППСПР в англомовній художній прозі виражає один акт комунікації, а його АЧ реалізується у трьох комунікативних типах: ланцюжковому, ступеневому та контамінованому. ППСПР представлені трьома базовими моделями АЧ: з експансією теми, експансією реми, а також з експансією теми і реми.

6. ППСПР в англомовній художній прозі становить КлМА, який характеризується синкретизмом прагматичних значень. КлМА реалізується у гомогенному і гетерогенному типах. Підтипами гетерогенних КлМА є полііллокутивні та бііллокутивні мовленнєві акти. До бііллокутивних мовленнєвих актів належать комплексні ін'юнктиви, реквестиви, промісиви, менасиви, експресиви, квеситиви й метакомунікативи.

Теоретична значущість цієї наукової розвідки полягає в тому, що результати та висновки сприятимуть розвитку теоретико-методологічних засад аналізу явища поліпредикативності в сучасному синтаксисі англійської мови. Комплексність застосованого підходу дозволяє розширити та поглибити уявлення про структурно-семантичну організацію та комунікативно-прагматичну специфіку ППСПР в англомовній художній прозі.

Практична цінність дисертації зумовлюється можливістю використання її положень та результатів а) у навчальній роботі – в курсах теоретичної граматики англійської мови, комунікативної лінгвістики, теорії мовної комунікації, у розробці та впровадженні спецкурсів з лінгвістичного аналізу художнього тексту та лінгвопрагматики; б) у навчально-методичній роботі – при розробці навчальних та методичних посібників із теоретичної граматики англійської мови, прагматики художнього дискурсу, у перекладацькій діяльності.

Апробація матеріалів дисертації. Основні теоретичні положення та практичні результати дослідження апробовано на таких наукових конференціях: XXXI Міжнародній науково-практичній конференції «В мире науки и искусства: вопросы филологии, искусствоведения и культурологии» (Новосибірськ, 2013 р.), Міжнародній науковій інтернет-конференції «Сучасні дослідження з лінгвістики, літературознавства і міжкультурної комунікації» (Івано-Франківськ, 2013 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Україна і світ: Діалог мов та культур» (Київ, 2014 р.), Десятій міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток наукових досліджень '2014» (Полтава, 2014 р.), Другій міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми германського та романського мовознавства» (Рівне, 2017 р.), Третій міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми германського та романського мовознавства» (Рівне, 2018 р.), а також на щорічних звітних наукових конференціях професорсько-викладацького складу факультету іноземних мов ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (Івано-Франківськ, 2009–2019 рр.).

Публікації. Основні положення дисертації викладено в 11 публікаціях: 5 статтях, опублікованих у фахових виданнях України, 2 статтях – в іноземних наукових виданнях та 4 тезах доповідей на наукових конференціях.

Обсяг і структура дисертації. Робота складається з анотацій двома мовами, інформації про публікації автора, переліку умовних скорочень, вступу, чотирьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (усього 301 позиція, із них: 265 – спеціальної літератури, 33 джерела ілюстративного матеріалу та 3 – лексикографічні джерела), додатків (11 рисунків і 4 таблиці). Загальний обсяг дисертації – 245 сторінок, обсяг основного тексту – 186 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **Вступі** обґрунтовано вибір теми роботи та її актуальність, визначено мету та конкретизовано завдання, окреслено предмет і об’єкт дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичну значущість та практичну цінність роботи, подано інформацію про апробацію роботи, її структуру та зв'язок із науковою темою, наведено методи дослідження та сформульовано основні положення, що виносяться на захист.

У **першому** розділі **«Теоретичні основи дослідження поліпредикативних складнопідрядних речень»** розглянуто поліпредикативність як формально-граматичну й семантичну ознаку складнопідрядного речення, описано диференційні

ознаки складного речення як поліпредикативної одиниці, його структурно-семантичну організацію і класифікації. ППСПР проаналізовано в контексті трансформаційно-генеративної граматики, досліджено його комунікативну організацію й прагматичну специфіку.

Дослідження категорії предикативності в єдності трьох аспектів (*конструктивно-синтаксичного*, *логіко-семантичного* й *комунікативного*) дає змогу стверджувати, що суб'єктно-предикатні відношення співвідносяться з дійсністю, мовцем у конкретній мовленнєвій ситуації за актуалізованими семантичними ознаками модальності, темпоральності, часової локалізованості й персональності.

Диференційною ознакою ППСПР є *поліпредикативність*, яка протиставляє складне речення простому, як поліпредикативну одиницю – монопредикативній. Кількість безпосередніх складників у ППСПР залежить від кількості предикативних центрів, репрезентованих підметово-присудковим ядром.

Із урахуванням точок зору вітчизняних і закордонних лінгвістів (В. А. Бєлошапкової, І. Р. Буніятової, Г. О. Золотової, І. Б. Морозової, І. Носек та ін.) категорія ***поліпредикативності*** витлумачується в роботі як обов'язкова формально-граматична й семантична ознака ППСПР англійської мови, кожен конституент якого містить підметово-присудкове ядро й формує поліпредикативну гіпотактичну конструкцію як цілісну комунікативну одиницю, котра становить один акт комунікації.

До *структурних диференційних ознак* ППСПР у англійській мові належать: наявність у ньому трьох і більше предикативних одиниць, ієрархічний характер синтаксичних відношень між ними, можливість виокремлення двох і більше рівнів членування й використання сполучників і сполучних слів. У внутрішній предикативній структурі ППСПР у англійській мові співвідносяться модально-часові плани й форми його конституентів. На логіко-смисловому рівні ППСПР співвідноситься з низкою пропозицій, а на семантико-структурному характеризується неоднаковими типами семантико-синтаксичних зв'язків.

У дисертації використано загальноприйняту ***структурно-семантичну класифікацію*** СПР (М. Я. Блох, М. С. Поспєлов). У структурі ППСПР виокремлено такі підрядні одиниці: *підметові*, *предикативні*, *об'єктно-з'ясувальні*, *атрибутивні* й *адвербіальні*. З-поміж підрядних адвербіальних виокремлено підрядні *часу*, *умови*, *причини*, *мети*, *порівняння*, *міри і ступеня*, *супутніх обставин*, *винятку*, *результату й наслідку*, *місця дії*, *допустові*; а синсемантичний чи автосемантичний характер головного речення ППСПР уможливив виокремлення серед атрибутивних предикативних одиниць підрядних *дескриптивних*, *рестриктивних* і *континуативних*. У межах структурно-семантичної класифікації виокремлено також підрядні *аппозитивні* й *парентетичні*.

У контексті трансформаційно-генеративної граматики ППСПР – це складна клауза, у яку вкладені дві й більше інших клаузи. З огляду на комунікативну організацію, ППСПР – це цілісна комунікативна одиниця, яка характеризується одноплановим комунікативним завданням. Досліджувана синтаксична конструкція також становить один акт комунікації, у якому прагматична контамінація поєднує два та більше простих мовленнєвих акти.

У **другому** розділі **«Методика й методологія дослідження поліпредикативного складнопідрядного речення в англомовній художній прозі»** описано методику й методологію дослідження ППСПР у структурно-семантичному та комунікативно-прагматичному аспектах із використанням методів, прийомів і процедур, релевантних для установлення структурно-семантичних і комунікативно-прагматичних особливостей поліпредикативних гіпотактичних конструкцій. Дослідження ППСПР в англомовній художній прозі ґрунтується на принципах та постулатах структурно-семантичного й функціонального синтаксису, трансформаційно-генеративної граматики, теорії АЧ і теорії мовленнєвих актів. Запропонована в дисертації комплексна методика складається з *сімох етапів*.

На ***першому етапі*** увага зосереджується на аналітичному опрацюванні категорії *поліпредикативності* задля визначення теоретичного інструментарію та методологічного підґрунтя дослідження.

Другий етап, що містив три кроки, передбачав формування емпіричної бази даних, а також опис об'єкта дослідження та його класифікацію. Для відбору ППСПР було залучено метод суцільної вибірки, яка формувалась із прозових творів англомовних письменників XIX–XXI ст.

На ***третьому етапі*** дослідження, із застосуванням термінологічного й поняттєвого апарату *Ікс-штрих теорії*, розглянуто поверхневу структуру СПР, продемонстровано універсальність будови його безпосередніх складників і доведено рекурсивність природи репрезентованих ними фразових категорій.

Рекурсивність клаузи продемонстровано за допомогою наведеної нижче розгорнутої формули, у якій остання фразова категорія збігається з початковою:

$VP \rightarrow V\ C'$

$C' \rightarrow C\ IP$

$IP \rightarrow Spec\ I'$

$I' \rightarrow I^0\ VP$,

де VP – дієслівна група, IP – флективна фразова категорія (або *клауза* – у термінах генеративної граматики), I' – перший рівень проєкції I^0 (флексії дієслова), Spec – специфікатор (підмет клаузи), C і C' – комплементайзер і перший рівень його проєкції відповідно.

Для унаочнення структури складників гіпотактичної конструкції було застосовано *метод запису «синтаксичне дерево»*, а *методику валентнісного аналізу* й *аналіз безпосередніх складників* використано на цьому етапі з метою з'ясування аранжування конституентів ППСПР й особливостей генерування у ньому залежних компонентів.

На ***четвертому етапі*** встановлено основні композиційні типи ППСПР і з'ясовано особливості виокремлення в них рівнів членування.

Перший крок полягав у дослідженні ППСПР за типом зв'язку залежних компонентів, а також в аналізові структурних схем, у які вкладаються базові моделі досліджуваних одиниць. Моделі ППСПР за типом зв'язку залежних компонентів досліджено за допомогою *методу структурно-семантичного моделювання*. Для опису структурних схем ППСПР застосовано поняття підрядних речень першого,

другого і третього ступенів, які відповідають послідовності вкладення залежних компонентів у загальну структуру конструкції.

На *другому кроці* четвертого етапу із застосуванням *функціонального аналізу* встановлено типи ППСПР за рівнями членування компонентів. Урахування детермінантного й прислівного характеру поєднання предикативних частин ППСПР, а також типу зв'язку підрядних компонентів, дало змогу розкрити специфіку зовнішнього та внутрішнього(ніх) рівнів членування у досліджуваній синтаксичній одиниці, а також з'ясувати особливості поглиблення у ній синтаксичної перспективи і розгалуження підрядних компонентів.

П'ятий етап дослідження передбачав з'ясування семантичних і синкретичних відношень у ППСПР в англомовній художній прозі. Для з'ясування семантичних відношень, що вибудовуються у ППСПР, застосовано структурний поділ конструкції на відповідні складники: блок, частину та компонент; а залучення *функціонального підходу*, у свою чергу, дало змогу продемонструвати закономірності, що існують між структурною організацією ППСПР і встановлюваними у ньому семантичними відношеннями.

На ***шостому етапі*** проаналізовано базові моделі АЧ ППСПР, а також встановлено закономірності між змістом прагматичних компонентів та тими результатами дослідження структури й семантики ППСПР, що було отримано на попередніх етапах. На *першому кроці* шостого етапу проаналізовано комунікативні типи АЧ ППСПР; *другий крок* полягав у дослідженні базових моделей АЧ ППСПР.

Комунікативно-прагматичний підхід, застосований до розгляду тема-рематичної організації ППСПР, дав змогу продемонструвати закономірності у співвідношенні АЧ поліпредикативної гіпотактичної конструкції з її формально-граматичним і семантичним структуруванням.

Базові моделі АЧ ППСПР в англомовній художній прозі виокремлено завдяки принципу ієрархічності. Застосування *контекстуального аналізу* дало змогу встановити межі відомої (T – тема) та нової (R – рема) інформації, для передачі якої і було спродуковано ППСПР.

Основним завданням ***сьомого етапу*** було розкриття іллокутивного потенціалу КлМА за участю ППСПР, а також установлення закономірностей між змістом прагматичних компонентів ППСПР і їх структурою та семантикою.

Застосований на цьому етапі *функційно-прагматичний аналіз* уможливив розкриття іллокутивного потенціалу КлМА за участю ППСПР. *Методику інтент-аналізу* залучено для визначення актомовленнєвої реалізації ППСПР в англомовній художній прозі й з'ясування іллокутивних функцій складників КлМА. Розмежування мовленнєвих актів – складників КлМА – на головний і допоміжні здійснено з метою виокремлення з-поміж двох та більше іллокуцій тієї, на котру очікується перлокутивна реакція адресата (головний мовленнєвий акт) і тих, які слугують для його обґрунтування (допоміжні мовленнєві акти).

На *першому кроці* сьомого етапу досліджено функціонування гомогенних КлМА за участю ППСПР у англомовній художній прозі. Результатом *другого кроку* було здійснене комплексне дослідження гетерогенних бііллокутивних КлМА.

Третій крок полягав у висвітленні специфіки гетерогенних поліллокутивних КлМА. (Таку класифікацію КлМА запропоновано з урахуванням поєднання у них моно-, бі- та полікомпонентних прагмасемантичних векторів.) Завданням *четвертого кроку* було вивчення специфіки функціонування ППСПР як непрямого мовленнєвого акту.

У **третьому** розділі **«Структурно-семантична організація поліпредикативного складнопідрядного речення в англомовній художній прозі»** описано ППСПР за способом генерування і типом зв'язку залежних компонентів, досліджено рівні членування ППСПР, а також висвітлено специфіку конструювання в них семантичних і синкретичних відношень.

Застосування поняттєвого й термінологічного апарату *трансформаційно-генеративної граматики* й модуля Теорії принципів та параметрів (*«Ікс-штрих теорії»*) дало змогу трактувати ППСПР як *три (і більше) вкладених одна в одну флективні фразові категорії, котрі є комплементами своїх вершин* (у випадку синдетичного синтаксичного зв'язку – вузла, репрезентованого сполучником), і які знаходять синтаксичне вираження за кількістю аргументів та ад'юнктів у суб'єктно-предикатній структурі головного речення, результатом чого є генерування двох і більше залежних компонентів.

У роботі напрацьовано систему впорядкування *рекурсивних можливостей* у структурі складників ППСПР. Так, у реченні [$_{IP}$ *Mor* [$_{VP}$ *felt,* [$_{IP}$ *it is fate,* [$_{IP}$ *it is beyond our will*]]]] (Murdoch, *The Sandcastle*) рекурсивною (на другому кроці розгортання) постає категорія *Inflection Phrase*.

Субкатегоріальні ознаки предикатів у головному реченні ППСПР виявляють специфіку конструкцій з ***сентенційними актантами***, ***сирконстантами***, ***ад'юнктами*** та їх поєднаннями.

Сентенційний актант є результатом заповнення активної синтаксичної валентності дієслова-присудка або іменника-антецедента головної предикативної одиниці; *сентенційний сирконстант* заповнює активну синтаксичну валентність опорного предиката, однак не відповідає його семантичній валентності. Наприклад, у ППСПР [$_{SC}$ *When the liquor went,* [$_{SA}$ *the party would go,* [$_{MC}$ *she reckoned*]]] (Spark, *The Public Image*) сентенційний актант (SA) відповідає синтаксичній та семантичній валентності предиката *reckoned* у матричній клаузі (MC), а сентенційний сирконстант (SC) – тільки синтаксичній валентності предиката сентенційного актанта *would go* (Рис. 1.).

Сентенційний ад'юнкт не є аргументом предиката і приєднується до дієслівної групи всередині головного речення, або до цілої флективної фразової категорії, не підвищуючи при цьому рівня проєкції своєї вершини (наприклад, [$_{IP}$ *I* [$_{VP}$ *thought it very funny* [$_{CP}$ *that* [$_{IP}$ ***he*** *should say that,* [$_{SADJ}$ ***he*** [$_{CP}$ ***who hadn't stepped into a temple*** <…>]]]] (Yann, *The Life of Pi*)).

Вивчення різних типів ППСПР у текстах англомовної художньої прози дає змогу стверджувати, що ППСПР – це не випадкове поєднання компонентів, а структурно перероблена єдність, що слугує для передачі ємного комунікативного завдання.

ППСПР реалізуються як структури, у яких поєднуються два-три різновиди підрядності: ***однорідної***, ***неоднорідної*** і ***послідовної***. У результаті такого поєднання

утворюється *7 композиційних моделей* ППСПР: з *супідрядністю* (*однорідною* й *неоднорідною*) (35,47%), *неоднорідною супідрядністю та послідовною підрядністю* (25,56%), *послідовною підрядністю та неоднорідною супідрядністю* (12,54%), *однорідною супідрядністю та послідовною підрядністю* (5,78%), *послідовною підрядністю та однорідною супідрядністю* (8,64%), а також з *послідовною підрядністю й подвійною супідрядністю* (5,25%). У моделі ППСПР із подвійною супідрядністю виокремлюються три типи підпорядкування залежних компонентів: *приодночленне*, *різночленне* й *комбіноване*.

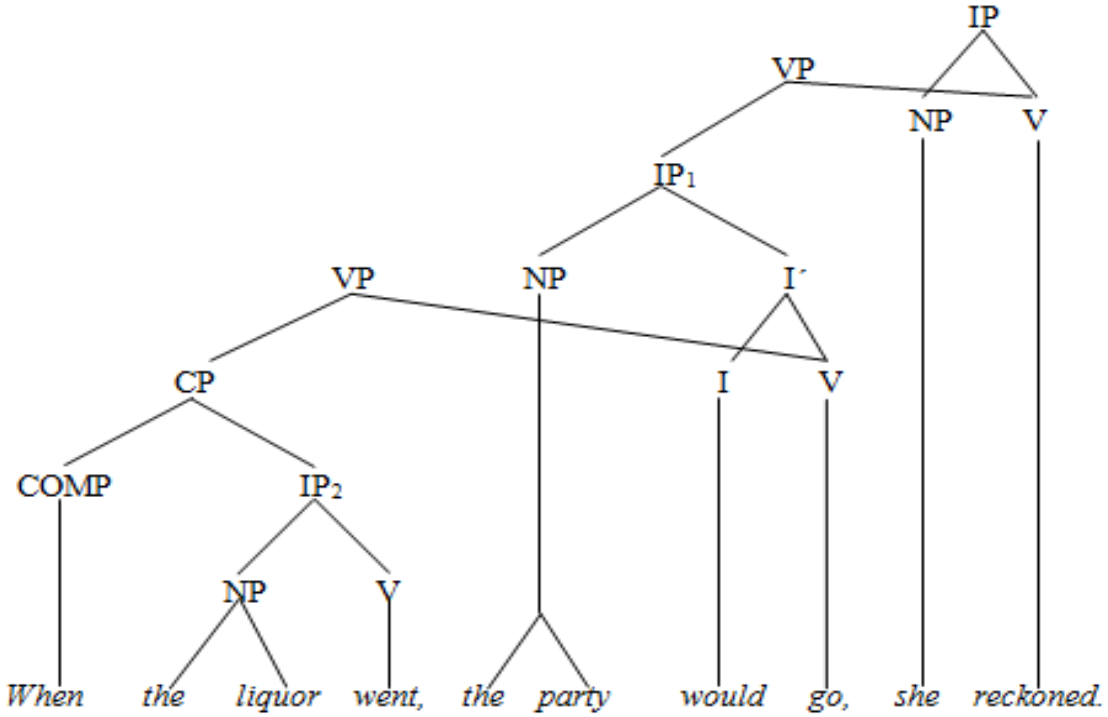

Рис. 1. *Структура поліпредикативного складнопідрядного речення з головною предикативною одиницею в постпозиції до сентенційних сирконстанта і актанта*[1]

У роботі продемонстровано, що кількість конституентів у ППСПР в англомовній художній прозі варіюється залежно від моделі, а кожна модель укладається у відповідні схеми. Найменш об’ємними є моделі з супідрядністю (два-шість залежних компонентів); найбільш об’ємними в корпусі дослідження є ППСПР з послідовною підрядністю і подвійною супідрядністю, кількість предикативних одиниць у яких становить від п’яти до одинадцяти.

Багатомірність структури ППСПР, характерна для англомовної художньої прози, та ієрархічність його будови має результатом утворення синтаксичної одиниці, для якої характерна особлива синтаксична перспектива.

Під ***синтаксичною перспективою*** ППСПР у роботі розуміється поглиблення структури речення й розгалуження предикативних одиниць. *Поглиблення* структури

[1] Символами IP, IP_1, IP_2 у синтаксичному дереві позначено флективні фразові категорії (підрядкові індекси вказують на послідовність їх вкладення), I' - перший рівень проєкції IP, COMP – комплементайзер (або сполучник), V – дієслово; а CP, VP та NP – групи комплементайзера, дієслова та іменника відповідно.

відбувається завдяки появі у ППСПР внутрішніх рівнів членування, а *розгалуження* підрядних компонентів пов'язане з наявністю двох і більше однорідних і/чи неоднорідних супідрядних компонентів, які вичленовуються на одному внутрішньому рівні.

Специфіка поглиблення й розгалуження синтаксичної перспективи у ППСПР з різними типами синтаксичних зв'язків досліджена в роботі через виокремлення в аналізованих конструкціях рівнів членування. Так, ***зовнішній рівень*** вичленовується у ППСПР з однорідною супідрядністю й послідовною підрядністю, послідовною підрядністю й однорідною супідрядністю, послідовною підрядністю й неоднорідною супідрядністю, а також з послідовною підрядністю й подвійною супідрядністю. Виокремлення рівнів членування в конструкціях з подвійною супідрядністю, подвійною супідрядністю й послідовною підрядністю, послідовною підрядністю й подвійною супідрядністю, а також із неоднорідною супідрядністю й послідовною підрядністю є можливим завдяки компонентам послідовного підпорядкування, підрядним детермінантним і однорідним супідрядним. ***Внутрішні рівні*** виокремлюються у ППСПР з однорідною супідрядністю й послідовною підрядністю, а також з послідовною підрядністю й однорідною супідрядністю. Неможливість виокремлення внутрішніх рівнів у досліджуваних конструкціях пов'язана з прислівним характером залежних компонентів.

Наприклад, у ППСПР *They knew (1) what he liked best – to be forever walking up and down, up and down, with Mr. Ramsay, and saying (2) who had won this (3), who had won that (4), who was a «first rate man» at Latin verses (5), who was «brilliant but I think fundamentally unsound,» (6) who was undoubtedly the «ablest fellow in Balliol,» (7) who had buried his light temporarily at Bristol or Bedford, but was bound to be heard of later (8) when his Prolegomena, of which Mr. Tansley had the first pages in proof with him (10) if Mr. Ramsay would like to see them (11), to some branch of mathematics or philosophy saw the light of day (9)* (Woolf, *To the Lighthouse*) спостерігаємо як розгалуження підрядних компонентів на першому внутрішньому рівні членування, так і поглиблення синтаксичної перспективи завдяки трьом ланкам послідовного підпорядкування (Рис. 2.).

Конструювання ***семантичних відношень*** у ППСПР відбувається на основі взаємопроникнення значень їх конституентів. Для опису семантичної структури ППСПР використовувались терміни *компонент*, *частина* і *блок.* Під *компонентом* розуміється головна або підрядна предикативна одиниця; під *частиною* – структурно-формальна єдність, аналогічна схемі біпредикативного складнопідрядного речення; *блок* – це структурно-смислова єдність частин, котрі знаходяться у підрядних відношеннях.

Установлено, що між синтаксичною організацією ППСПР й семантичними відношеннями, що ним передаються, існують певні закономірності. Так, семантичні відношення між компонентом і блоком вибудовуються у ППСПР з однорідною супідрядністю, подвійною супідрядністю, однорідною супідрядністю й послідовною підрядністю, а також із неоднорідною супідрядністю й послідовною підрядністю (наприклад, *Had Orange Juice been a male, had she loomed as large on the scales as she*

did in my heart, ↑ it might have been another matter (Martel, *The Life of Pi*)[2]). Якщо у ППСПР з однорідною й послідовною підрядністю, неоднорідною супідрядністю й послідовною підрядністю генеруються нові залежні компоненти, семантичними відношеннями встановлюються між блоками ППСПР (наприклад, *I went over and over and over these things in my mind, thinking of what I might have done and what I should have doneб ↑ just as James was perhaps doing as he paced it all out upon those rocks which I now could not bear to look upon* (Murdoch, *The Sea, the Sea*). Між частинами ППСПР семантичні відношення формуються в конструкціях з послідовною підрядністю і неоднорідною супідрядністю. У ППСПР з послідовною підрядністю й подвійною супідрядністю, подвійною супідрядністю й послідовною підрядністю конструювання семантичних відношень відбувається на рівні блок–частина конструкції (наприклад, *As I have explained, I was early aware, through the sort of psychological osmosis of which children are so capable, ↑ that Uncle Abel had made a more «advantageous» marriage than my father, and that in the mysterious pecking-order hierarchy of life the Abel Arrowbys ranked above the Adam Arrowbys* (Murdoch, *The Sea, the Sea*)).

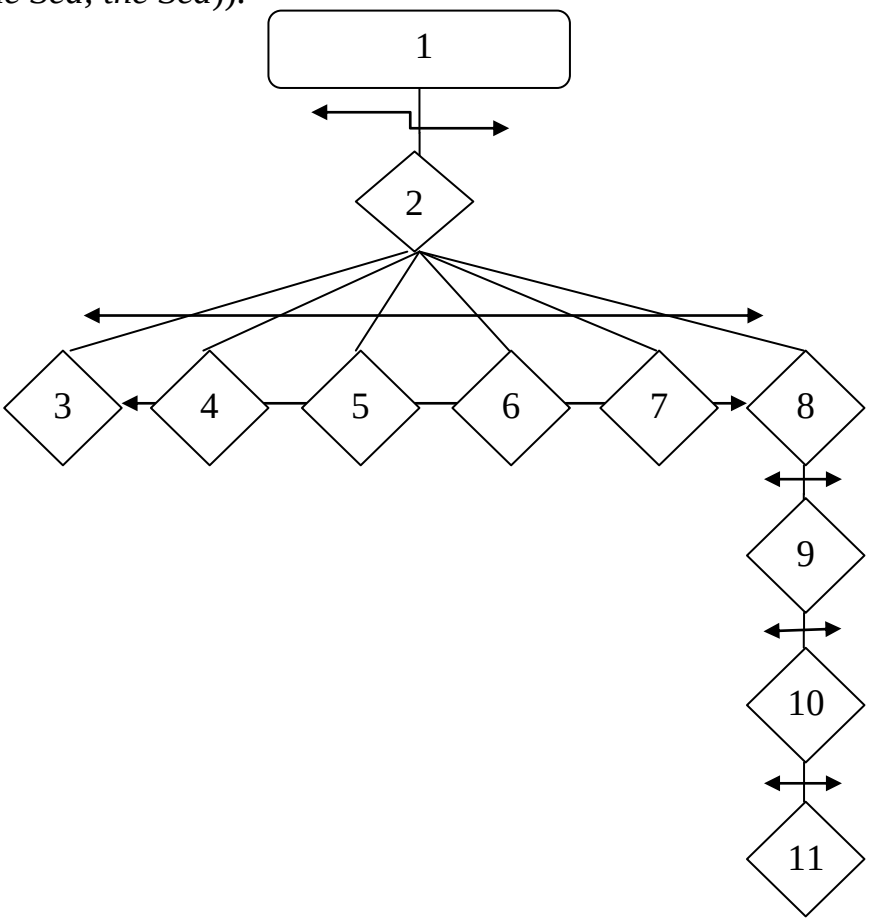

Рис. 2. *Розгалуження підрядних компонентів і поглиблення синтаксичної перспективи у ППСПР*[3]

[2] Символом ↑ позначено поділ семантичної структури ППСПР на дві конструктивні частини.

[3] – головна предикативна одиниця; – підрядна предикативна одиниця; – межі зовнішнього рівня членування; – межі внутрішнього рівня членування; 1, 2, 3 тощо – послідовність розташування предикативних одиниць

Для ППСПР в англомовній художній прозі також характерне використання *семантично порожніх* компонентів і блоків (наприклад, *I soon saw* ***what it was****, it was four stones she had made loose, to make a tunnel, I suppose* (Fowles, *The Collector*)), *синонімічних компонентів* (наприклад, *The* ***mess*** *of my life, the* ***selfishnesses*** *and* ***false turnings*** *and the* ***treacheries****, all these things could fall into place, they could become a source of construction rather than a source of* ***chaos****, and precisely because I had* ***no*** *other* ***choice*** (Fowles, *The Magus*)), а також їх *дублювання* (наприклад, *It came to me as I listened that I didn't want to be anywhere else in the world* ***at that moment****, that what I was feeling* ***at that moment*** *justified* ***all I had been through****, because* ***all I had been through*** *was my being there* (Fowles, *The Magus*)).

Між семантико-синтаксичними типами ППСПР у англомовній художній прозі спостерігаються *синкретичні відношення*, які знаходять відображення у формально-граматичному й семантико-синтаксичному аспектах, або в поєднанні обох (наприклад, *Randall was well aware of the deliberation with which they weakened him, with which they turned his love-relation into a play-relation* (Murdoch, *An Unofficial Rose).* Найбільш продуктивними в аспекті семантико-синтаксичної синкретичності є аппозитивні, атрибутивні й об’єктно-з’ясувальні ПО (наприклад, синкретизм об’єктно-з’ясувального й атрибутивного семантико-синтаксичних відношень у ППСПР *For the moment Mike Seddons dismissed the thought that this was a girl to whom, a few minutes earlier, he had been about to make love* (Hailey, *The Final Diagnosis*)).

У **четвертому** розділі **«Комунікативно-прагматична специфіка поліпредикативного складнопідрядного речення в англомовній художній прозі»** досліджено комунікативні типи ППСПР, проаналізовано базові моделі його АЧ. З позиції теорії мовленнєвих актів описано КлМА за участю ППСПР, досліджено специфіку поліпредикативної гіпотактичної конструкції як прямого мовленнєвого акту. Встановлено особливості гомогенних, гетерогенних бііллокутивних та полііллокутивних КлМА, а також розкрито специфіку ППСПР як непрямого мовленнєвого акту.

Аналіз практичного матеріалу дає змогу стверджувати, що використання ППСПР характерне, насамперед, для описів природи, предметів, станів та явищ дійсності, що нас оточує, а також портретизації персонажів у творах письменників, яким притаманні розлогі описи з використанням складнопідрядних речень із трьома й більше залежними предикативними одиницями.

АЧ ППСПР у англомовній художній прозі представлене трьома ***комунікативними типами***: ***ланцюжковим***, ***ступеневим*** та ***контамінованим***. У дисертації обстоюється теза про те, що кожному комунікативному типу ППСПР відповідає певний набір його структурних моделей. Так, *ланцюжковий тип АЧ* (41,7%) виявив специфіку ППСПР з предикативними зворотами, а також конструкціями, у яких залежні предикативні одиниці «розгалужуються» на одному синтаксичному рівні. Наприклад, *«I imagine most of us have contacts where we might pass the word along»* (Hailey, *The Final Diagnosis*) (формула АЧ: $T\ /T_1 – R_1/ – R\ /T_2 – R_2 – T_3 – R_3/$).

Ступеневий тип АЧ (34,7%), який характеризується переходом реми одного рівня у тему іншого, надибуємо у ППСПР з послідовною підрядністю і однорідною супідрядністю. Наприклад, *It was not Emma related to him but Emma existing which was the shock which so almost threw him back into a greater solitude* (Murdoch, *An Unofficial Rose*) (формула АЧ:

$$T_1 - R_1 \rightarrow T_2 - R_2 \rightarrow T_3 - R_3).$$

Контаміновані смислові відношення спостерігаються у реченнях, побудованих за принципом неоднорідного зв'язку компонентів. ППСПР із контамінованим типом АЧ (19,4%) містять дві лінії ускладненої інформаційної структури. Наприклад, *The affair, which lasted two months, and was mostly conducted in such hours of daylight as were available between appearances on the set, ended after she had laughed at him twice because of a look on his face* (Spark, *The Public Image*) (формула АЧ:

$$T_1 - R_1 - R_n \rightarrow R_2).$$

У дослідженні доведено, що кожному структурно-семантичному типу ППСПР притаманна обмежена кількість потенційних комунікативних актуалізацій, а послідовність розташування конституентів зумовлена структурою ППСПР як комунікативної одиниці.

ППСПР в англомовній художній прозі укладаються у три базові ***моделі АЧ***: ***з експансією теми***, ***експансією реми***, а також ***з експансією теми і реми***. У дослідженні демонструється, що кожній моделі АЧ ППСПР відповідає певний набір структурних моделей.

Моделі з експансією теми (31,5%) (наприклад, *When I got hungry and came back to where I left him* (T), *there were a knot of people* (R) (Fowles, *The Collector*) (формула АЧ: T /T_1 + T_2/ – R)) виявляються у ППСПР із послідовною підрядністю, послідовною підрядністю й однорідною супідрядністю, однорідною супідрядністю і послідовною підрядністю, а також з послідовною підрядністю, однорідною супідрядністю і послідовною підрядністю.

У моделях АЧ з експансією теми виокремлюємо також ***ускладнену тему***. Таку тему надибуємо у ППСПР з прикладкою (наприклад, *Sir Barnet Skettles brought up Skettles Junior to shake hands with him, and asked him if he would remember to tell his good Papa, with his best compliments, that* he, ***Sir Barnet Skettles***, *had said he hoped the two young gentlemen would become intimately acquainted* (Dickens, *Dombey and Son*), а також у ППСПР із препозицією головного речення, котре містить складений іменний присудок, предикатив якого виражений підрядним адвербіальним (наприклад, ***It was as I always hoped*** (T), *we were getting to know each other, she was beginning to see me for what I really was* (R) (Fowles, *The Collector*)).

Експансію реми (44,7%) (наприклад, *He said* (T) ***it made him feel that life was not an idle dream to be gaped and yawned through, but a noble task, full of duty and stern work*** (R) (Jerome K. Jerome, *Three Men in a Boat*) (формула АЧ: T – R /R_1 + R_2/)) знаходимо у ППСПР із послідовною підрядністю, неоднорідною супідрядністю й послідовною підрядністю, а також із поєднанням послідовної підрядності, неоднорідної супідрядності й послідовної підрядності.

АЧ з експансією теми й реми (20,4%) (наприклад, *Meanwhile the third man, who has been baling out the boat, and who has spilled the water down his sleeve, and has been cursing away to himself steadily for the last ten minutes* (T), *wants to know what the thundering blazes you're playing at, and why the blarmed tent isn't up yet* (R) (Jerome, *Three Men in a Boat*) (формула АЧ: T /T_1 – T_2 – T_3/ – R /R_1 – R_2 – R_3/)) характерне для ППСПР із неоднорідною супідрядністю, неоднорідною супідрядністю й послідовною підрядністю, а також із послідовною підрядністю, неоднорідною супідрядністю й послідовною підрядністю.

До найтиповіших випадків ***ускладнення реми*** належать *багаточленне координативне ускладнення* (наприклад, *I took her hands and held them against my breath,* ***feeling once more how strong and warm and good they were, those brown hands, and remembering how many kind things they had done for me*** (Cather, *My Antonia*)), *багаточленне субординативне ускладнення* (наприклад, *«Tell him from me that* ***while any resident is assigned to Pathology I expect him at all gross conferences***» (Hailey, *The Final Diagnosis*)), використання *адвербіальних елементів* (наприклад, *Sometimes in the evening, when he left the Library to smoke a cigar,* ***he walked slowly past the Erlichs' house, looking at the lighted windows of the sitting-room and wondering what was going on inside*** (Cather, *One of Ours*)) і *парцеляція* (наприклад, (*He could not forget that he had had no part in it.*) *That, at the bottom of its clear depths of tenderness and truth' lay those two figures clasped in each other's arms, while he stood on the bank above them, looking down a mere spectator – not a sharer with them – quite shut out* (Dickens, *Dombey and Son*)).

ППСПР в англомовній художній прозі становить ***комплексний мовленнєвий акт*** (термін А. М. Приходька), поєднання іллокутивних функцій у якому пов’язане з феноменом мовленнєвого синергізму. Ієрархія граматичних відношень у КлМА як правило не ізоморфна ієрархії їх прагматичних значень. КлМА реалізуються у двох типах: ***гомогенному*** й ***гетерогенному***. *Гомогенні КлМА* (65,94%) – це мовленнєві акти з двома й більше однаковими іллокутивними функціями (наприклад, *He might possibly have passed by without stopping at all, or at most for half a minute to glance in at the scene (1), had not his advent coincided with the discussion on corn and bread (2), in which event this history had never been enacted (3)* (Hardy, *The Mayor of Casterbridge*); $ГМА_{АСЕРТИВ}$ → $ДМА_{АСЕРТИВ}$ → $ДМА_{АСЕРТИВ}$[4]).

Гетерогенні КлМА виявляються у двох репрезентаціях: ***гетерогенні полііллокутивні*** й ***гетерогенні бііллокутивні*** *КлМА*.

Гетерогенні полііллокутивні КлМА (8,39%) утворюються на основі взаємопроникнення трьох різних іллокутивних функцій (наприклад, *«Tell me,*

[4] Символи → ← використовуються на позначення головного і допоміжного(них) мовленнєвих актів у складі комплексного мовленнєвого акту відповідно.

Lady Brenda (1), is it true you are looking for a flat (2), because I think I've got just the place for you (3)?» (Waugh, *A Handful of Dust*); $ДМА_{ін'юнктив}$ ← $ГМА_{квеситив}$ → $ДМА_{асертив}$)).

Гетерогенні бііллокутивні КлМА (25,66%) – це мовленнєві акти з двома неоднаковими іллокутивними функціями, у межах яких виокремлюються ***комплексні ін'юнктиви*** (наприклад, *«Well, remember what I would have told you if I hadn't thought you'd heard it so often before!»* (Murdoch, *An Unofficial Rose*)), ***реквестиви*** (наприклад, *«Will you ring her up and say that I shall be delighted to but that I may be a few minutes late»* (Waugh, *A Handful of Dust*)), ***промісиви*** (наприклад, *«I promise, I swear that if you let me go I will not tell anyone <…>»* (Fowles, *The Collector*)), ***менасиви*** (наприклад, *«If you are not careful I shall send Thunderclap back to Uncle Reggie and say that I find you are not a good enough boy to keep him.»* (Waugh, *A Handful of Dust*)), ***експресиви*** (наприклад, *Little do they realise how ardently I look forward to those storms, when the wild waves will beat at my very door!* (Murdoch, *The Sea, the Sea)*), ***квеситиви*** (наприклад, *«Suppose that what I might tell you should mean more to your life than the mere listening?»* (Hailey, *The Final Diagnosis*)) й ***метакомунікативи*** (наприклад, *«How can I prove I'm your friend if you never give me a chance of doing so?»* (Fowles, *The Collector*)).

КлМА за участю ППСПР у англомовній художній прозі можуть характеризуватися розбіжністю плану вираження і плану змісту (наприклад, КлМА-квеситив, який має формальну структуру мовленнєвого акту-асертиву: *«I was wondering, Doctor, if you could recommend an obstetrician my wife could go to»* (Hailey, *The Final Diagnosis*). Така розбіжність призводить до утворення *непрямих КлМА*, котрі здатні виражати нюансовані прагматичні значення.

ВИСНОВКИ

Поліпредикативність є формально-граматичною та семантичною ознакою **поліпредикативного складнопідрядного речення (ППСПР)**, яка формує його як цілісну комунікативну одиницю і становить один акт комунікації.

Із напрацюваннями поняттєвого й термінологічного апарату Ікс-штрих теорії ППСПР у дисертації потрактовано як фразову категорію, у яку вкладені два й більше безпосередніх складники. Генерування залежних компонентів у ППСПР представлено за допомогою флективних фразових категорій, які знаходять синтаксичне вираження за кількістю аргументів та ад'юнктів у суб'єктно-предикатній структурі головного речення гіпотактичної конструкції. Дослідження засвідчило, що ППСПР реалізується як конструкція із сентенційними актантами, сирконстантами та ад'юнктами. Поєднання у ППСПР двох-трьох різновидів підрядності – однорідної, неоднорідної й послідовної – має результатом утворення семи композиційних моделей, кожна з яких реалізується в англомовній художній прозі різною кількістю конституентів.

У ППСПР виокремлено зовнішній і внутрішній(і) рівні членування. Зовнішній рівень членування наявний у конструкціях з однорідною супідрядністю й

послідовною підрядністю, послідовною підрядністю й неоднорідною супідрядністю, а також із послідовною підрядністю та подвійною супідрядністю. Поява внутрішніх рівнів членування є результатом поглиблення синтаксичної перспективи ППСПР. Внутрішні рівні виокремлюються насамперед у структурах із однорідною супідрядністю й послідовною підрядністю.

Конструювання семантичних відношень у ППСПР здійснюється на основі взаємопроникнення значень блоків, компонентів і частин поліпредикативної гіпотактичної конструкції. Таке взаємопроникнення виявляється у синкретичному характері семантичних відношень усередині ППСПР – конструкцій, яким притаманні широкі можливості художньої виразності.

ППСПР становить один акт комунікації, а його актуальне членування репрезентується трьома комунікативними типами: ланцюжковим, ступеневим та контамінованим. У англомовній художній прозі ППСПР реалізуються трьома базовими моделями актуального членування: з експансією теми, експансією реми, а також з експансією теми й реми. Найтиповішими випадками ускладнення реми є: багаточленне координативне ускладнення, багаточленне субординативне ускладнення, використання адвербіальних елементів і парцеляція. Послідовність розташування конституентів у ППСПР зумовлена його структурою як комунікативної одиниці, а актуальне членування бере участь у формуванні неоднакових комунікативно-синтаксичних типів речень. Виокремленим у дисертації моделям актуального членування та комунікативним типам ППСПР відповідає певний набір його структурних моделей. Закономірності простежуються між структурно-семантичною організацією ППСПР та змістом їх прагматичних компонентів відповідно.

Дослідження дозволило установити, що ППСПР в англомовній художній прозі характеризується синкретизмом прагматичних значень, результатом якого є утворення гомогенних і гетерогенних комплексних мовленнєвих актів. Гетерогенні комплексні мовленнєві акти реалізуються у гетерогенних полііллокутивних і гетерогенних бііллокутивних комплексних мовленнєвих актах. Для перших характерне взаємопроникнення трьох різних іллокуцій, тоді як інші утворюють комплексні мовленнєві акти з двома неоднаковими іллокутивними функціями. Серед гетерогенних бііллокутивних комплексних мовленнєвих актів виокремлено комплексні ін’юнктиви, реквестиви, промісиви, менасиви, експресиви, квеситиви й метакомунікативи. Незбіг плану вираження й плану змісту комплексних мовленнєвих актів призводить до утворення непрямих комплексних мовленнєвих актів.

Перспективою подальших досліджень уважаємо аналіз текстотвірних потенцій ППСПР у поетичних творах, вивчення текстового функціонування ППСПР як показника ідіостилю письменника, аналіз ППСПР у аспекті когнітивної лінгвістики й лінгвосинергетики.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Панькова Т. В. Особливості структурно-семантичної побудови та рівнів членування поліпредикативних складнопідрядних речень. *Сучасні дослідження з іноземної філології:* зб. наук. праць Ужгородського нац. ун-ту. Ужгород, 2009. Вип. 7. С. 329–335.

2. Панькова Т. В. Гіпотактична конструкція як непрямий мовленнєвий акт. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»:* зб. наук. праць. Острог: Вид-во нац. ун-ту «Острозька академія», 2017. Вип. 64. Ч. 2. С. 68–71.

3. Pan'kova T. The Communicative Structure of Polypredicative Hypotactic Constructions. *Analele Universitatii din Craiova. Seria Stiinte Folologice Lingvistice*. Craiova, 2017. Anul XXXIX. P. 145–154.

4. Панькова Т. В. Синтаксична структура поліпредикативного складнопідрядного речення у сучасній англійській мові. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія».* Острог: Вид-во НаУОА, 2019. Вип. 5 (73). С. 72–75.

5. Панькова Т. В. Поліпредикативне складнопідрядне речення як комплексний мовленнєвий акт. *Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка. Філологічні науки.* Луганськ: ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2019. № 2 (325). С. 86–94.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Панькова Т. В. Актуальное членение полипредикативных сложноподчинённых предложений. *В мире науки и искусства: вопросы филологии, искусствоведения и культурологии:* материалы XXXI Междунар. науч.-практ. конф. (г. Новосибирск, 23 декабря 2013 г.). Новосибирск: СибАК, 2013. № 12 (31). С. 26–30.

7. Pankova T. Functional Sentence Perspective and Communicative Dynamism. *Сучасні дослідження з лінгвістики, літературознавства і міжкультурної комунікації:* матеріали міжнар. наук. інтернет-конф. (м. Івано-Франківськ, 13 березня 2013 р.). Івано-Франківськ: Прикарпатський нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2013. С. 69–71.

8. Панькова Т. В. До питання про інтерпретацію речення як комунікативної одиниці. *Україна і світ: діалог мов та культур:* матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 19-21 березня 2014 р.). Київ: КНЛУ, 2014. С. 316–318.

9. Панькова Т. В. Прагма-дискурсивні особливості складнопідрядного речення. *Розвиток наукових досліджень '2014:* матеріали Десятої міжнар. наук.-практ. конф. Полтава, 2014. С. 70–71.

10. Панькова Т. В. До питання про квеситивний мовленнєвий акт. *Сучасні проблеми германського та романського мовознавства:* матеріали Другої міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 24 лютого 2017 р.). Рівне: РДГУ, 2017. С. 117–120.

11. Панькова Т. В. До питання про модальність складнопідрядного речення. *Сучасні проблеми германського та романського мовознавства:* матеріали

Третьої міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 15 лютого 2018 р.). Рівне: РДГУ, 2018. С. 61–66.

АНОТАЦІЯ

Панькова Т. В. Поліпредикативні складнопідрядні речення: структурно-семантичний і комунікативно-прагматичний аспекти (на матеріалі англомовної художньої прози). – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови. Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2019.

В дисертації уперше представлено комплексний структурно-семантичний і комунікативно-прагматичний аналіз поліпредикативних складнопідрядних речень у англомовній художній прозі. У дисертації уточнено поняттєві межі категорії поліпредикативності як обов'язкової формально-граматичної та семантичної ознаки поліпредикативного складнопідрядного речення; описано поліпредикативні гіпотактичні конструкції за способом генерування і типом зв'язку залежних компонентів; з'ясовано особливості виокремлення у них рівнів членування, а також розкрито специфіку семантичних і синкретичних відношень, що установлюються між конституентами поліпредикативного складнопідрядного речення.

Застосування комунікативно-прагматичного підходу дало змогу визначити роль моделей актуального членування поліпредикативних складнопідрядних речень, встановити їх комунікативні типи, а також висвітлити іллокутивний потенціал мовленнєвих актів за допомогою поліпредикативних складнопідрядних речень в англомовній художній прозі.

Ключові слова: поліпредикативність, поліпредикативне складнопідрядне речення, предикативна одиниця, актуальне членування, комплексний мовленнєвий акт.

АННОТАЦИЯ

Панькова Т. В. Полипредикативные сложноподчинённые предложения: структурно-семантический и коммуникативно-прагматический аспекты (на материале англоязычной художественной прозы). – На правах рукописи.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.04 – германские языки. Львовский национальный университет имени Ивана Франко, Львов, 2019.

В диссертации впервые представлен комплексный структурно-семантический и коммуникативно-прагматический анализ полипредикативных сложноподчинённых предложений в англоязычной художественной прозе. В диссертации уточнены понятийные границы категории полипредикативности как обязательного формально-грамматического и семантического признака полипредикативного сложноподчинённого предложения; описаны полипредикативные гипотактические конструкции по способу генерирования и типу связи зависимых компонентов; выяснены особенности выделения у них уровней

членения, а также раскрыта специфика семантических и синкретических отношений, которые устанавливаются между конституентами полипредикативного сложноподчинённого предложения.

Применение коммуникативно-прагматического подхода предусматривало определение роли моделей актуального членения полипредикативных сложноподчинённых предложений, установление их коммуникативных типов, а также освещение иллокутивного потенциала речевых актов с помощью полипредикативных сложноподчинённых предложений в англоязычной художественной прозе.

Ключевые слова: полипредикативность, полипредикативное сложноподчинённое предложение, предикативная единица, актуальное членение, комплексный речевой акт.

ABSTRACT

Pan'kova T. V. Structural-semantic and communicative-pragmatic aspects of polypredicative complex sentences (based on English-language prose). – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Philology: Specialty 10.02.04 – Germanic Languages. Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, 2019.

This research offers a complex structural-semantic and communicative-pragmatic analysis of English-language prose polypredicative complex sentences. Attention is paid to the phenomenon of polypredicativity which is viewed as an obligatory formal-grammatical and semantic feature of the polypredicative complex sentence forming this sentence as an integral communicative unit and functioning as a complex speech act.

The generation process and connection types of dependent clauses in English-language prose polypredicative complex sentences are described in the thesis from the perspective of transformational-generative grammar. Three types of polypredicative hypotactic constructions – with sentential actants, circonstants and adjuncts – have been singled out with the help of X-bar theory.

English-language prose polypredicative complex sentences are structures in which two or three subordination types – homogeneous, heterogeneous and consecutive – are combined. The syntactic structure expansion in polypredicative complex sentences results in the singling out of external and internal division levels.

A specific character of semantic relations in English-language prose polypredicative complex sentences is the penetration of meanings of its constituents showing syncretic relations between them. Such relations are manifested both in formal-grammatical and semantic-syntactic aspects, and the overlapping of meanings endows the sentences with artistic figurativeness.

The actual division of the English-language prose polypredicative complex sentence is realized by three communicative types: chain, stepping and contaminated. English-language prose polypredicative complex sentences are found in three basic actual division models: with the theme expansion, the rheme expansion, and with the expansion of the theme and the rheme.

The order of polypredicative hypotactic construction components is determined by the structure of the sentence as a communicative unit, and its actual division participates in the formation of non-identical communicative-syntactic sentence types.

The English-language prose polypredicative complex sentence is defined as a complex speech act characterized by the syncretism of pragmatic meanings of its constituents. The overlapping of identical illocutions results in the formation of homogeneous complex speech acts, whereas the combination of non-identical illocutions leads to the formation of heterogeneous complex speech acts.

Heterogeneous complex speech acts are represented by heterogeneous polyillocutionary and heterogeneous biillocutionary complex speech acts. In the group of heterogeneous biillocutionary complex speech acts the following types are singled out: complex injunctives, requestives, promissives, menasives, expressives, quesitives and metacommunicatives.

Polypredicative complex sentences function as indirect speech acts if their expression and content planes do not correlate. Such speech acts express nuanced pragmatic meanings.

Key words: polypredicativity, polypredicative complex sentence, clause, actual division, complex speech act.